

Järvenpään Yhteiskoulusta eläkkeelle jäänyt Ester Kokkonen täyttää 90

Arpajaiset koulun hyväksi tutustutti tulevaan mieheen”

Ester Kokkonen on useimmille Järvenpään yhteiskoulua parikymmentä vuotta sitten käyneille tuttu. Jo lähes 70 vuotta Järvenpäässä asunut, yhteiskoulun vanhemman lehtorin virasta eläkkeelle jäänyt Ester Kokkonen täyttää tänään, sunnuntaina 90 vuotta. Korkeasta iästä huolimatta hän muistaa tarkasti elämänsä vaiheet aina kansakoululaajoista lähtien.

Miehensä Veijo Kokkonen kanssa he ovat olleet Järvenpäässä monessa mukana. Edelleen he harrastavat kulttuuria ja kävivät mm. torstaina kuuntelemassa Pekka Kuusisto ja Tapiola Sinfonietta Järvenpää-talolla.

Isän työ vei ympäri Suomea

Ester Kokkonen, tyttönimeltään Purola, on kotoisin Satakunnasta. Porin Ahlaisissa hän kävi kansakoulun ja aloitti Porissa tyttökoulun. Esterin isä oli ammatiltaan myymälänhoitaja ja perhe joutui muuttamaan hänen mukanaan Porista Joensuu Kontiolahdelle ja sieltä Lopen Launoseen. Ylioppilaaksi Ester pääsi vuonna 1925 ja jo seuraavana vuonna he muuttivat Lopelta Järvenpäähän, jossa isä sai paikan Perhelän myymälänhoitajana.

– Lapsuusvuoteni vietin Ahlaisissa, joka on merenrantapiitäjä. Kaikki tavara tuotiin sinne kesällä moottorilla ja purjeveneellä Porista. Hevoskyyti oli pidempi ja hankalampi. Talvela kuljettiin reellä Poriin, Ester Kokkonen kertoo.

– Meillä nuorilla oli tapana, että ystävien nimi- ja syntymäpäivinä sidottiin katajaseppeleet, joihin kiinnitettiin paperiruusuja, kreppipaperista koristeita, karamelleja tai jos niitä ei ollut, karamellipapereita. Sitten mentiin kahdentoista aikaan yöllä laulamaan sankarille, ja nostettiin seppelä kepin nokasalle hänelle. Sankarittarelle laulettiin ”Sä kasvoit neito kaunoinen”

Elämäntyö Yhteiskoulussa

Ylioppilas Ester Purola aloitti yliopistossa ruotsin- ja saksankielen opinnot. Vuoden, parin opintojen jälkeen hän vaihtoi aineekseen historian. Samaa aikaa oli Järvenpäässä ruvettu puuhaamaan yhteiskoulua.

– Elämäntyöni olen tehnyt Järvenpään Yhteiskoulussa. Aloitin silloin, kun koulu perustettiin eli vuonna 1928. Se oli silloin yksityinen koulu. Meidän ensimmäistä rehtoria Vihtori Raevuorta oli pyydetty puuhamiehiksi, ja häntä ajateltiin rehtoriksikin. Järvenpäässä ei ollut oppikoulua, Hyvinkäällä oli ja Keravalla. Puuhamiehille tuli mieleen, että täälläkin pitäisi olla koulu ja vielä yliopistoon johtava.

– Sitten ruvettiin keräämään rahaa, maanviljelijät toi tukkeja, arpajaisia pidettiin ja iltamia, ihmisiä lennätettiin Tuusulanjärven yksityiskoneella. Kaikesta kerättiin rahaa. Me olimme Veijon kanssa silloin nuoria ylioppilaita, jotka opiskelimme. Meidät pantiin pariksi myymään arpoja. Ihmiset sanoivat, että ”on se niin somaa, kun ylioppilaslakki päässä kulkee nuoret ihmiset ja kerää arpajaisvoittoja. Menkää Helsinkiin, ja kun näitisti puhutte, voitte saadakin.”

– Voisko nyt ajatella, että joku nuori ylioppilas lähtisi Helsinkiin ja kulkisi Aleksanterinkatua kauppa kaupalta ja sanoisi, että ”meillä perustetaan yhteiskoulua, me tarvittais’ arpajaisvoittoja”. Mutta kun kaksi viatonta sinne meni silmät pyörineen, niin me vaan saimme ja vielä hienoja arpajaisvoittoja, mm. Bulevardilta hienosta liivi- ja tekstiiliilikkeestä. Niin me olimme tavallaan perustamassa yhteiskoulua, vaikka toi-

set miehet pani sen alulle.

Järvenpään Yhteiskoulu perustettiin ja yksityiskoulun piti pysyä kaksi vuotta pystyssä kerätyillä varoilla ilman valtion avustusta. Koulussa pidettiin juhlia ja Järvenpään rouvat pitivät siellä kahvilaa tai buffettia. Ester Kokkonen muistelee mukana olleen ainakin Emilia Bauerin, Lehtosen, Harjanteen ja Väänäsen rouvat, jotka kaikki olivat sen ajan huomattavia naisihmisiä.

Alkeellista mutta mukavaa

Yhteiskoulun alkuaikoina olivat Ester Kokkonen mukaan oppilaat ja opettajat kuin samaa perhettä. Oppilaat kävivät opettajanhuoneessa jatkuvasti välitunneilla.

Opettajia oli vain neljä: rehtori Vihtori Raevuori, rehtorin rouva Hilja Raevuori, joka opetti käsitöitä, kansanopiston johtaja Yrjö Länsiluoto, joka opetti uskontoa, ja Ester Kokkonen (silloin vielä Purola).

Koulurakennuksena toimi ns. Nahkalinna, jonka maanviljelysneuvos Bjarne Westermarck oli Terijoelta tuottanut. Nahkalinnassa oli alunperin torni ja se oli muutenkin hyvin linnamainen.

– Opettajanhuone oli niin pieni, ettei sinne olisi mahtunut enempää opettajia. Kun edellisen opettaja lähti, niin toinen tuli. Yläkerrassa oli vahtimestarin asunto.

Kun ensimmäinen osa kivitallia rakennettiin, saatiin vihdoin juhlasali ja pari luokkaa lisää. Voimistelua päästiin opettamaan oikein saliissa, kun Nahkalinnassa piti siirtää luokassa pulpetteja sivuun. Kyllä se oli alkeellista, mutta mukavaa aikaa, Ester Kokkonen muistelee.

Ensimmäisenä vuonna oli koulussa nelisenkymmentä oppilasta. Seuraavana vuonna alkoi kuitenkin yleismaailmallinen pula-aika, eivätkä vanhemmat uskaltaneet kouluttaa lapsiaan.

– Muistan, kun kansanopiston johtaja Yrjö Länsiluoto katseli koulun alkaessa ikkunasta ja sanoi: ”Älkää vielä aloittako, siellä tulee vielä oppilaita”. Yksi luokka piti saada täyteen, jotta oli rahaa pitää koulua. Sotaaikana taas ei voitu ottaa kaikkia halukkaita, kun Helsingistä oli siirretty yksi luokka Järvenpäähän. Silloin käytiin koulua kahdessa vuorossa, eikä opettajilta kysytty, otatko tunteja lisää. Oli pakko ottaa ja jaksaa, vaikka se oli rasittavaa aikaa. Tunteja oli 40-50 viikossa, oli sota ja miehet jaksoi rintamalla. Pahimpien pommitusten aikaan koulu oli suljettuna, Ester Kokkonen kertoo.

Opettajan uraa hänelle kertyi kaikkiaan 41 vuotta. Ester Kokkonen aloitti ruotsin- ja saksankielen opettajana, mutta valmistui muutaman vuoden kulluttua historian lehtoriksi.

– Tuntiopettajana olin alkuvuosina, mutta tunteja oli vain muutamia viikossa. Kesällä ei saatu palkkaa lainkaan. Yliopistosta valmistuin vuonna 1931. Vielä häämatkalla suoritin suomen kielestä cumlaude-työtä. Häämatkalla menimme Veijon kanssa Poriin sukulaisiin, ja tein siellä tutkimuksen rihi-sanastosta.

Historian siipien havinaa

– Olen hirveän onnellinen, kun satuin Järvenpäähän silloin, kun elivät vielä Pekka Halonen, Eero Järnefelt ja Jean Sibelius. Historian siipien havina ja se kulttuuri, josta nyt puhutaan, ja Tuusulanjärven taiteilijat, oli kaikki silloin vielä täällä. Minusta oli mukavaa tulla siihen ilmapiiriin.

– Kun pyöräilimme kerran Tuomalassa pian sodan jälkeen, näimme Sibeliuksen tulevan vastaan. Mieheni huusi minulle, että ”taitaa itse maestro tulla vastaan”. Ja siinä paikassa, Sibelius kääntyi takaisin. En tie-

Ester Kokkonen toivoo 90-vuotispäivillään kuulevansa laulun ”Sä kasvoit neito kaunoinen”. Hän vastaanottaa vieraita sunnuntaina kello 14-17.

dä, oliko hänellä niin hyvä kuulo, että olisi kuullut Veijon huudon. Mutta ei nähty Sibeliusla läheltä sillä kertaa, eikä myöhemminkään. Veijo on tosin käynyt Ainolassa, mutta itse Sibeliusla ei hänkään tavannut, rouvan ja tyttäret kuitenkin.

Maija Halosen tapaamisesta Ester Kokkosella on oma tarinansa, sota-ajalta, jolloin lääkärin ja muut olivat sodassa. Pekka Halosen tytär, Marja Halonen, oli piirustuksenopettajana Järvenpäässä ja Ester ja Veijo Kokkonen opettajatoveri. Marja Halonen ei ollut vielä naimisissa ja asui Halosenniemiessä äitinsä kanssa.

– Meidän poika Sampsa hiihti tiellä, kaatui ja loukkasi jalkansa. Järvenpäässä ei ollut lääkäreitä, kun oli sota-aika. Minun piti lähteä poikaa viemään Tuusulaan, siellä kun oli varuskunta, suojeluskuntien päällystökoulu, ja sotilaslääkäreitä.

– Linja-autoja kulki harvassa. Tuusulaan päästiin, mutta takaisin ei. Meidän olisi pitänyt odottaa pari tuntia kamalassa pakkasessa. Niin ajattelin, että mennään Halosenniemeen Marja Halosta katsomaan. Mutta hän ei ollut kotona, oli vain Maija Halonen, joka otti meidät vastaan, pyysi sisään lämmittelemään, kunnes auto tulee. Halosenniemiessä oli kylmä, sitä ei lämmitetty kokonaan. Yläkerrassa oli kaksi huonetta lämpimänä, siellä me juteltiin Maijan kanssa.

Satakieli lauloi Eero Järnefeltille

Suviranta on Kokkosille hyvin tuttu. Eero Järnefeltin tytär Laura Kolehmainen oli naimisissa Erkki Kolehmaisen kanssa. Erkki puolestaan oli Yhteiskoulun luonnontieteen opettaja.

– Laura ja Erkki kävivät onnittelemassa meitä esikaisen johdosta. Heidän Juhaninsa oli silloin kahdeksan kuukautta. Nyt on Juhani täyttänyt 60 ja jäänyt eläkkeelle. Mutta ystävyys Suvirantaan on kestänyt.

– Mutta on Eero Järnefeltkin

ollut meidän pihassa ja Heikki Järnefelt ja koko muu perhe. Silloin lauloi satakieli vielä täällä, kun oli metsää ympärillä. Satakieli lauloi meidän pihassa ja me ei tunnettu sitä. Oli kesäkuun ilta ja me ihmettelimme, mikä lintu se oikein on, kunnes Veijo sanoi, että minä soitan Erkkille. Hän soitti ja pani luurin ikkunasta ulos ja kysyi, että voisko tämä olla satakieli. ”No, se on satakieli”, oli Erkki sanonut. Hän lupasi tulla heti, ja niin ne tulivat koko joukko autolla.

– Ja lintu vaan lauloi. Kun ne pääsi pihaan, se lauloi. Eero Järnefelt ja Erkki ja muut tulivat lähemmäs kuuntelemaan. Erkki sanoi: ”juu satakieli se on”. Ja siihen paikkaan lintu lopetti. Minä sanoin, että kyllä oli tiukkaa, mutta se oli tehtävänsä tehnyt, kun Eero Järnefelt kuuli sen laulun.

Vauvannuttuja neulomaseurassa

Koulun ja perheen ohella Ester Kokkonen ehti harrastaa. Hän liittyi Tuusulan vanhemman neulomaseuraan vuonna 1936. Aktiivisesta jäsenestä leivottiin seuran puheenjohtaja vuonna 1977. Puheenjohtajakaudella piti tehdä myös seuran 100-vuotishistoriikki.

– Minut pantiin tekemään satavuotishistoriikkia, kun olin historian opettaja. Pyysin ystäväni Tyyni Tuuliota mukaan työhön, ja lopulta hän suostui. ”Käsin ja sydämin” ilmensi vuonna 1982.

– Neulomaseura on tehnyt pikkuvauvoille vaatteita, tossuja, flanelilivaippoja, harsovaippoja, napavöitä ja muuta tarpeellista. Seura kokoontuu edelleen kodeissa. Mutta valmiita töitä olemme joutuneet lähettämään Viroon ja Unkariin, kun Järvenpäässä ja Tuusulassa ei ole ollut enää tarvetta käsitöille.

Timanttihääpäivä jo takana

Ester ja Veijo Kokkonen pitkä

yhteinen elämä jatkuu edelleen Sahankaaren talossa, johon he muuttivat vuonna 1932 naimisiin mentyään. Kerrostaloasutokin on, mutta tarvetta eikä halua sinne muuttamiseen ei ole tullut. Omalla autolla he tekevät päivittäiset ostokset ja hoitavat asioita kaupungilla. Tytär Maija auttaa tosin talon hoidossa ja ruuanlaitossa. Veijo ja Ester joutuivat pariksi Yhteiskoulu arpajaisvoittojen haussa ja siitä eteenpäin he ovat olleet pari.

– Meidät kiinnitettiin molemmat silloin Yhteiskouluun. Veijo opetti voimistelua, maantietoa, kaunokirjoitusta. Naimisiin mentiin 1932, kahden vuoden perästä syntyi esikoinen, ja vuonna 1937 toinen poika. Jatkosodan aikana, 1941 syntyi meille tytär Pielavedellä, jossa meillä on ollut huvila yli 50 vuotta. Olimme siellä kesäinvierossa, eikä tiedetty koko sodan syytymisestä mitään.

– Mutta meidän lähisaressa asui professori Heiskanen, joka soutu meille kertomaan liiketallanlepanosta. Siinä samassa me lähdimme soutamaan kirkonkylään. Siellä oli täysi huuma, miehet kulki asepuvussa. Huomasimme, että on tosi kysymyksessä. Miehelläni sattui olemaan sotilaspassi mukana ja siitä paikasta hän sanoi lähtevänsä ensimmäisellä autolla. Minä ihmettelin, miten meidän käy, kun oli raskaana. Veijo sanoi, että kyllä ne kättilöt tänne jää. Sitten tuli linja-auto ja siihen hän hyppäsi ja heilutti mennessään. Järvenpäästä hän kirjoitti, että pysykää siellä, soita loppu pian. Niin me jäimme odottamaan sodanloppua, mutta kolme ja puoli vuotta olisimme saaneet odottaa.

– Niin, että iloja ja suruja on meillä ollut elämässä, mutta surut on unohtunut ja ilot jääneet. Monta kertaa olen Veijolle sanonut, että onnellisia saamme olla, kun olemme näinkin terveinä pysyneet ja kauan saaneet elää yhdessä.

Tiina Tennosmaa